

CZU: 37.016:94

DOI: 10.46727/s.23-06-2023.p283-287

## ROLURILE PROFESORULUI DE ISTORIE ÎN CONTEXTUL ÎNVĂȚĂRII CONSTRUCTIVISTE

Călin SBÎRCIU,  
doctorand,

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

din Chișinău, R. Moldova

sbirciucalin@yahoo.com

ORCID iD: 0000 -0003 - 0160 - 0107

**Rezumat:** *În societatea contemporană, pretențiile și așteptările față de profesia didactică au crescut considerabil, sunt permanent legate de progresul și dinamica dezvoltării societății, care au influențat direct procesul de învățare. În noul context de învățare, este firesc schimbarea rolurilor profesorului, care nu mai poate fi singura sursă de transmitere a cunoștințelor. Acest articol abordează problema rolurilor profesorului în contextul învățării constructiviste.*

**Cuvinte-cheie:** *constructivism, profesor constructivist, învățare centrată pe elev, experiențe de învățare, gândire critică, creativitate.*

**Abstract:** *In contemporary society, the demands and expectations towards the teaching profession have grown considerably, they are permanently related to the progress and dynamics of society's development, which directly influenced the learning process. In the new learning context, it is natural to change the roles of the teacher, who can no longer be the only source of knowledge transmission. This article addresses the issue of teacher roles in the context of constructivist learning.*

**Keywords:** *constructivism, constructivist teacher, student-centered learning, learning experiences, critical thinking, creativity.*

În condițiile exploziei informaționale organizarea învățării se referă mai mult la procedeele și modalitățile de orientare și dobândire independentă a cunoștințelor decât la anumite conținuturi de transmis. Cel mai important aspect al învățării este considerat *a învăța să cunoști* (a stăpâni instrumentele cunoașterii). Metodologia învățării devine mai importantă decât conținutul în sine. Învățarea nu trebuie să ducă la simple acumulări de informații, ci la însușirea competențelor necesare pentru a practica o profesie, pentru integrarea în viața socială și în cea profesională, a satisface nevoile de bază și a acționa pentru îmbunătățirea calității vieții personale și sociale. *A învăța să muncești împreună cu ceilalți* (a accepta interdependența), *a învăța să fii* (a-ți dezvolta personalitatea), *a învăța*

*să te transformi pe tine și să schimbi societatea* sînt noi caracteristici care dau o nouă conotație conceptului de învățare [2, p.71].

Astfel, putem vorbi despre proaspăta semnificație a învățării, care depășește cadrul formal al școlii și se extinde semnificativ pe tot parcursul vieții, mai profitabilă fiind o învățare dincolo de discipline. În aceste condiții este promovată o nouă concepție despre formarea elevului: modelul dirijat al învățării este înlocuit de *modelul învățării constructiviste care este centrat pe acțiunea elevului*. Astfel, învățarea devine o activitate de descoperire ce implică activ elevii în actul învățării, printr-un efort personal consistent, fiind pregătit să gândească liber și creativ, să analizeze și aprecieze propriul comportament și al semenilor săi.

Potrivit constructivismului, învățarea poate fi considerată ca fiind un proces de constituire a realității, a cunoașterii acesteia. Din această perspectivă, „învățarea este un proces activ ce are loc într-un context, iar rezultatele învățării nu pot fi prevăzute, deoarece procesele de construire a realității sînt individuale și situaționale [8, p.31].

Constructivismul apropie învățarea școlară de abordarea ei umanistă, axiologică, semnificativă profesional. Învățînd astfel, elevul își construiește o anumită imagine asupra realității, problemei, situației mai aproape sau mai departe de un model cunoscut, de propria experiență anterioară sau imediată. Iar această construire este legată de experiența anterioară, de structurile și semnificațiile asimilate, de contextul în care are loc, de complexitatea abordării, de situațiile în care este pus elevul [3, p.53].

Reiese că elevul are rolul central în învățarea constructivistă, pentru că el produce experiențele cognitive, se confruntă cu conflictele cognitive și cu erorile, el le interpretează, formulează ipoteze, reflectă asupra problemei. De aceea comportamentul lui vădește curiozitate, autonomie, inițiativă, angajare în căutare. În așa fel, învățarea devine subiectivă, în baza înțelegerii personale, prin care elevul își clădește o reprezentare internă a cunoașterii, o reprezentare personală a experienței care este în continuă transformare, modificare, restructurare, conectare la noile date, prin acomodare în cele vechi [3, p.51].

Constructivismul promovează ideea că „sunt de preferat acele metode care te pun pe gânduri, care stimulează o schimbare a perspectivei și deschid orizonturi noi, mai largi”. Activitățile trebuie să fie experimentale, active, interactive. Constructivismul propune ca învățarea să pornească de la exemple din viața reală pentru a fi aplicate în viața reală, stimulând astfel curiozitatea naturală și interesele elevilor [6, p. 95-96].

Metodologia constructivistă aduce un plus pedagogiei și, mai ales, elevului care trebuie să muncească singur sau în grup pentru a găsi „pe fondul experienței cognitive și procedurale anterioare și al contextului facilitat de către profesor”, cunoașterea, dar și pentru „a înțelege esențe și semnificații prin procesări mentale” de la simplu la complex până la luare de decizii proprii. Obiectivul este atins dacă cunoștințele dobândite de către elev pot fi confruntate cu alte soluții,

și interpretări, la nivelul grupului sau dacă poate fi realizată o sinteză generalizată, finală, sub îndrumarea profesorului. La fel ca metodele constructiviste propriu-zise și cele clasice adaptate principiilor constructiviste, metodele interactive au nevoie de un context pedagogic adecvat, în corelație și cu întreaga concepție asupra curriculumului nou. Desigur că acest context este proiectat de către profesor, prin alegerea „strategiilor de organizare și desfășurare a etapelor construirii cunoașterii, în variante metodologice” [4, p.188].

Metodologia didactică interactivă se substituie metodologiei constructiviste având ca obiectiv comun învățarea centrată pe elev. Acesta devine participant interactiv în procesul de învățare, „el interacționând cu profesorul, cu colegii și cu conținuturile instructiv – educative. Activitățile didactice interactive sunt unitare și sistematice, ele reprezentând autentice activități integrate de predare interactivă-învățare interactivă-evaluare interactivă”[1, pp. 136- 137].

Este firesc, că într-un asemenea context de învățare să se schimbe și rolurile profesorului, care nu mai poate fi singura sursă de transmitere a cunoașterii. Învățarea implică conjugarea eforturilor ambilor agenți educaționali (profesor-elev). Profesorul trebuie să participe alături de elevi la elaborarea cunoștințelor, să servească drept model în legăturile interpersonale și să încurajeze interacțiunile cooperante dintre elevi. Profesorul trebuie să-i ajute să extragă din experiențe informațiile necesare, valorile și să le interpreteze și evalueze. El trebuie să ofere *experiențe de învățare*, trăiri emoționale intense, despre miracolul unei descoperiri, despre eleganța unei ecuații[7, p. 14]. Profesorul pune pe primul loc *crearea condițiilor favorabile învățării*, astfel, încât modalitățile de lucru propuse să valorizeze întregul potențial al fiecărui elev. Astfel, profesorul devine *un ghid* care spune ce e relevant, ce e valoros în conglomeratul de informații la care elevul are acces cu ușurință.

În viziune constructivistă, elevul își construiește cunoașterea prin participarea directă integrând experiențele sale: realizează clasificări, integrează materialul nou în cunoștințele vechi, experimentează, elaborează, evaluează. Astfel, fiecare elev își structurează individual cunoașterea. Elevii pornesc într-o nouă învățare cu unele idei greșite, care îi determină să înțeleagă neconcordanța acestor idei cu realitatea prin comparare, prin deducere, prin experiențe directe. Elevul poate să înțeleagă ce nu este adecvat și să caute o nouă manieră de a cunoaște realitatea.

În acest caz, profesorul trebuie să ajute elevul să-și aprecieze nivelul învățării anterioare, să rezolve discrepanța între aceasta și stadiul prezent al cunoașterii, să conștientizeze conflictul cognitiv apărut.

Construirea cunoașterii depinde de natura informațiilor, a problemei, a sarcinii de rezolvat. Unele cer mai multă angajare mentală, altele mai puțină. În aceste cazuri profesorul crează situații asupra cărora elevul trebuie să opereze mental, să le manipuleze propriu, după care urmează dezbateră în grup și sinteza realizată împreună cu profesorul. Profesorul este cel care *crează contextul fa-*

*cilitator*: reactualizări, materiale-suport, cerințe, concepte operative, îndrumări, criterii de evaluare, management.

În procesul învățării constructiviste profesorul apreciază eficiența procesului didactic, evaluează dacă abilitățile intelectuale sînt achiziționate și dacă sînt înlăturate lacunele. Pe parcursul învățării profesorul înregistrează și descrie comportamentul elevului, așa cum se manifestă elevul în clasă, monitorizează elevii, îi urmărește, îi ascultă, reflectă asupra comportamentelor observate.

În învățarea constructivistă profesorul favorizează rezolvarea de probleme, încurajează discuțiile, răspunde diverselor dificultăți individuale, asumîndu-și, astfel, *rolul de facilitator* al cunoașterii, scopul fiind să-și învețe elevii cum să gîndească nu ce să gîndească. El trebuie să le descătuseze gîndurile, să le trezească curiozitatea.

În condițiile în care dorește să amelioreze învățarea elevilor profesorul constructivist trebuie uneori să intervină (îndeplinind *rolul de intervenție*) pentru a găsi împreună o soluție. Este important ca profesorul să știe *cînd și cum* să intervină în construcția cunoștințelor. Rolul profesorului în această ipostază se centrează pe capacitatea de a permite și a facilita discuțiile, exprimarea, comunicarea, care să contribuie la învățarea progresivă a unor aptitudini și competențe [5, p. 120].

Pe parcursul învățării constructiviste profesorul este cel care stîrnește nedumeriri și întrebări deschise, care incită la discuții, la dezbateri contradictorii. În acest caz el își asumă *rolul de moderator*, formulînd opinii proprii și ipoteze, puncte de vedere divergente, stimulînd elevii să găsească argumente etc. Prin moderare, profesorul își afirmă *rolul de îndrumător, consilier al activității de cunoaștere*, dar nu impune și nu manipulează [3, p.290].

Învățarea constructivistă favorizează *dezvoltarea gîndirii critice la elevi*, de aceea profesorul în activitățile de învățare va implica și cunoștințe contextuale pe lîngă cele declarative și procedurale. Componentele atitudinale ce trebuie adoptate de un profesor care dorește să favorizeze dezvoltarea gîndirii critice la elevii săi, se constituiesc în jurul următoarelor idei: să fie sensibil la fiecare elev; să faciliteze participarea elevilor în clasă; să organizeze activități în grupuri mici de elevi – gîndirea critică este favorizată de situațiile în care elevii pot să schimbe liber idei; să favorizeze lărgirea perspectivei – interesul față de gîndirea critică nu se limitează la un singur domeniu sau la cîteva domenii privilegiate, ci vizează tot ceea ce ne înconjoară. Rezultatele acestei implicări active sînt tocmai construcțiile cognitive proprii.

Un rol important în învățarea constructivistă revine *dezvoltării creativității la elevi*. Aspirațiile elevilor, valorile morale și intelectuale prețuite de profesor acționează asupra personalității aflate în formare. Ceea ce va prețui și va promova profesorul va prețui și va dezvolta și elevul. Astfel, *atitudinea profesorului față de creativitatea elevilor* are un rol deosebit, determină avîntul creativității elevilor.

O altă modalitate prin care profesorul poate contribui la dezvoltarea cognitivă a elevilor săi, este *felul cum apreciază rezultatele elevilor*. Evaluarea trebuie să aibă o funcție mai mult corectivă decât de sancționare și de speculare a greșelilor.

În viziunea constructivistă, clasa școlară este laboratorul construcției și reconstrucției cognitive, locul unde *profesorul cooperează cu elevii săi* la redescoperirea unui fapt în care sînt interesați.

Reieșind din cele menționate mai sus, constructivismul impune *schimbare și în proiectarea didactică*, în care profesorul anticipează și analizează ce va face elevul și cum îl va determina să învețe. Importantă nu este transmiterea de cunoștințe, ci participarea cu interes a celui care învață la activitate și sprijinirea lui în realizarea de rețele cognitive. Astfel se solicită organizarea contextelor de învățare, deplasînd accentul de pe *Ce se dorește a se realiza*, pe *Cum se provoacă realizarea dorită* [6, p.98].

În concluzie constatăm că preocuparea esențială a profesorului în învățarea constructivistă devine aceea de a ști în ce mod poate „perturba” constructiv structurile deținute de elev, cum poate determina, stimula apariția de construcții noi, deconstrucții și reconstrucții în sistemul cognitiv pentru a crea noi configurații.

### Referințe bibliografice:

1. Bocoș M. Instruirea interactivă, Editura Polirom, București, 2013.
2. Ciolan L. Învățarea integrată. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar. Iași: Polirom, 2008.
3. Joița E. *Instruirea constructivistă – o alternativă*. Fundamente. Strategii. București: Aramis, 2006.
4. Joița E. A deveni profesor constructivist, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2008.
5. Nicu A. Strategii de formare a gândirii critice. București: Editura Didactică și Pedagogică. RA., 2007.
6. Oprea C. L. Strategii didactice interactive. Repere teoretice și practice. București: Editura Didactică și Pedagogică, RA, 2009.
7. Petrovski N. Perspective de realizare a educației istorice în postmodernitate, În: Curriculum școlar: provocări și oportunități de dezvoltare. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 7 – 18 decembrie, 2018, IȘE, Chișinău: Lyceum, 2018, p.14-18.
8. Potolea D., Neacșu I., Iucu R. B., Pânișoară I. O. Pregătirea psihopedagogică. Iași: Polirom, 2008.